

"Unge skaber sig selv i kampsportens kropslige dialog"

- nogle (måske oversete) kvaliteter i forhold til den senmoderne kultur

► AF MARTIN LYKKEGAARD MOGENSEN . Gerlev Idrætshøjskole . 4200 Slagelse . Email: martin@gerlev.dk

Identitet - en rejse

Ungdommens identitetsdannelse er en rejse som indeholder en risikotagning, usikkerhed og et ubehag, men samtidig indeholder rejsen også reelle muligheder for at skabe sig selv på en fri og autentisk måde. De unge har fået at vide, at de kan rejse hvorhen de vil, derved er de spændt ud imellem tårnhøje forventninger om et perfekt liv, og angsten for ikke at slå til fordi de ikke er dygtige nok. Lærere og undervisere kan hjælpe de unge et stykke af vejen ved at fortælle dem om hvad der vil være fornuftigt i forskellige situationer. Men det er en vanskelig kunst, som bedst kan beskrives som en vejledning eller en igangsættelse af processer, hvor de unge kan mærke efter inden i sig selv og i den kultur som omgiver dem – sådan at de kan skabe sig selv.

Idrætten rummer i denne sammenhæng store kvaliteter, fordi de unge både skaber sig selv igennem erkendelser som kommer gennem refleksion, og gennem sanselige og kropslige erkendelser. Det at skabe sig selv i en senmoderne kultur kan karakteriseres som søgeproces, hvor mange svar ikke er givet på forhånd; en proces som fordrer lyst og mod til bevæge sig og eksperimentere der hvor det intellektuelle ikke kan give alle svarene, og hvor man må stole på sin fornemmelse.

Nærværende artikel vil fokusere på kvaliteter i kampsport og i spændingsfeltet mellem kamp, leg og kropskontakt, der kan hjælpe unge med at skabe sig selv.

De unge får "ordet"

Det kan være vanskeligt at få overblik over kampsports særlige kvaliteter når perspektivet er unges skabelse af sig selv (identitetsdannelse). Artiklens ambi-

tion er ikke at favne samtlige kvaliteter her, i stedet er hensigten at give de unge "ordet" til i håb om at åbne op for nye forståelser af hvordan kampsport kan hjælpe unge med at skabe sig selv - og derved forhåbentligt undgå de refleksagtige svar med hensyn til aggressionshåndtering og kønsperspektiver som debatten sædvanligvis afføder. Ideen er at komme tæt på praksis ved at tage udgangspunkt i interviews og tegninger for derved at indfange de unges kropslige oplevelser, som kan være svære at sprogliggøre og derfor også svære at diskutere. Derved er det bestræbelsen at nærmere sig emnet med en fænomnologisk tilgang, inden interviewene og tegningerne konfronteres med en mere teoretisk tilgang. Som læser drejer det sig derfor også om i først omgang at hengive sig til sin fornemmelse for "når vi taler om kroppen så kan vi ikke nøjes med at bruge hovedet" (Nagbøl 1990, s.25).

nogle andre regler der gælder: man må gerne tage fat i hinanden, og der er nogle der tager fat i en. Man kan bedre se, hvor man står i forhold til hinanden". (Interview med J – 21 år).

De unge giver sig hen, og bygger i fællesskab en anden virkelighed op, hvor det er "andre regler der gælder". Når de unge træder ind i kampsportens fysiske og psykiske rum, indgår de på en måde en kontrakt, hvor de siger ja til nogle udtalte og udtalte regler, vaner og stemninger. Kampsport eksisterer på den måde i "en slags ikke-virkelig virkelighed, som ofte opleves som mere intens end den virkelige virkelighed." (Winther 2003, s.25).

Når de unge opfatter kampsport som en "voldsom leg", og sætter det at "vinde" centralt er det fordi kampene handler om at overgå ens modstander i kræfter, udholdenhed, behændighed, frækhed og

en voldsom leg

- Jeg kan vinde, jeg vil vinde og jeg har lov til at bruge hele min krop, men fordi vi følger reglerne er det kun en leg

Rammen, kaos og senmodernitet

"Det er jo ligesom om det er en anden ramme, når man er inde i kamprummet, så er det noget andet. Altså hvis man havde været udenfor og havde sagt noget til hinanden var det blevet opfattet på en bestemt måde, men når først man kommer ind i kamprummet, så er det

hurtighed i krop og tanke (Rasmussen 1992, s.28). Kampsport tematiserer i komprimeret form en grundlæggende identitetsafklaring. Det at kæmpe er en drivkraft, som spiller ind i mange af livet forhold. Aktiviteten kampsport blotlægger de unges muligheder og formåen indenfor et afgrænset rum, de sætter sig

selv i nogle situationer, hvor deres egen selvopfattelse er på spil (Bøje i Eichberg 1997, s.30). Som en af de unge siger "hvis jeg taber, så er det fordi jeg ikke er bedre – og det har jeg det ok med". Dette kan opfattes som værende brutalt og darwinistisk, - men sæt det så overfor nedenstående udtryk og udsagn, som viser at kaos, tumult, forvirring også kan indeholde glæde.

Kampsport handler ikke kun om at vinde, men også om lyst og begejstring. Det turbulente ved at miste og genvinde balancen kan medføre en slags kropslig beruselse (Rasmussen 1992, s.34). "Det er ikke noget der skal gøre ondt, men man ligger heller ikke bare og kilder hinanden eller ih hvor er det hyggeligt det her. Jeg synes det er fedt at have den her rå kropskontakt, som man ikke har normalt i dagligdagen. Det er sundt at mærke at man bliver tændt og vækket." (M – 23 år).

Ud fra polerne orden og kaos som grundlæggende kræfter i livet, definerer kampsport et bestemt rum for det at skabe

sig selv. Den danske fænomenologiske legeforsker Torben Hangaard Rasmussen slutter, at orden og kaos er to poler eller ydre punkter i legen, og komplementære kræfter i livet (Rasmussen 1992, s.102). Men den kaotiske pol i legen har i vores kultur vanskeligt ved at blive accepteret, fordi den går imod kulturens normer, og fordi kaos er præget af irrationalitet (Rasmussen 1992, s.19). Kaoslegenes, og især kampsports, lave status i idrætsundervisningen har en klar forbindelse til dette perspektiv. Dog er hensigten ikke her at idealisere det kaotiske, men at forstå at "i stedet for at kalde orden og kaos for ydre punkter i legen, ville det være mere rimeligt, at beskrive dem som højdepunkter, idet det er legeformer, der giver de største oplevelser." (Rasmussen 1992, S.103). Selve kvaliteten af kampsportens kaos i forhold til senmodernitetens frisættelse er vanskeligt at forklare med et normalt sprog, men kampsport indeholder en form for kraft eller evne til at ekspandere, tage rummet i besiddelse, sprænge grænser og virkeliggøre nogle af foreliggende muligheder. Nietzsche har en aforisme med "man

må endnu have kaos i sig for at kunne føde en dansende stjerne", mens de unge udtaler sig således om fænomenet:

"Øjeblikket er så intensivt og spontant at man simpelhed ikke tænker – man handler. Man kan sige det er en følelse i sig selv. Jeg kan ikke huske tilbage på en eneste gang hvor jeg kan sige der var jeg glad, der var jeg sur, der var jeg nedtrykt, der var jeg presset" (N – 24år).

I kampsport trækker de unge sig ikke tilbage fra senmodernitetens kaos og usikkerhed, de handler tværtimod ved at være spontant tilstede i forhold til kaos. De vover sig gerne derud, hvor de ikke har fast grund under fødderne, og derude gør de noget kraftfuldt; virkeliggør nogle muligheder og møder nogle barrierer. For mig at se, så er kampsportens søgeprocesser i kaos – og i den senmoderne kultur. De unge stoler på deres fornemmelser, og tilsidesætter for en stund det rationelle og intellektuelle. Dette er også en vigtig kompetence når de navigerer i den senmoderne kulturs kontingens og kompleksitet. De unges virkelighed ligner ofte en åben horisont af muligheder, hvilket gør at de ofte kommer i en smertefuld tvivl i mange valg-situationer. Men i forhold til dette

kropskontakt, sjov,

danner kampsport en modkultur, et rum hvor mulighederne og hensigterne konfronteres på et nu og her plan. Kampsportens virkelighed dæmper muligheds-horisonten; der skal vælges her og nu inden for et afgrænset felt, hvor kaos er tilstede. Den amerikanske kropsterapeut Stéphane Sabetti omtaler fænomenet med følgende ord: "The martial arts can help us to develop this jungle consciousness" (Sabetti 1992, s.8).

Krop og relation

Det er andre normer der gælder i kampsportens ikke-virkelige virkelighed, end i den senmoderne kultur generelt. Kampsportens tætte kropskontakt står i skarp kontrast til, at vi i dag let bliver pinlige overfor hinanden og nervøse for, at vi

ikke har en tilstrækkelig civiliseret brug af vores krop. Den tyske sociolog Norbert Elias' civilisationsteori beskæftiger sig med hvordan vores før-moderne robuste sanselighed er blevet til en civiliseret adfærd. Dette er interessant i forhold til kampsport, fordi denne form for aktivitet indeholder elementer som er mere robuste og sanselige - end de er civiliserede. Yderligere er "det der interesserer Elias langt mere at indkredse de magtmæssige konstellationer, som udvikler sig i og med menneskeligt samkvem" (Nielsen 1997, s.109). Teorien diskuterer menneskers kontrol over andre mennesker og det enkelte menneskes selvkontrol, med hensyn til det kropskulturelle område; i dette tilfælde skammen ved brugen af kroppen og friheden fra skammen ved brugen af kroppen. Civilisationsprocessen handler om spændingen imellem individuel livslyst og samfundsmæssig prægning. Kampsport og de unges skabelse af sig selv er en del af dette, hvilket gør det interessant at diskutere om civilisationsprocessen er vellykket - eller om den lukker af for nogle af de unges muligheder for at skabe sig selv. I civilisationsprocessen er det sådan at jo "mere kompleks spillet er, og jo flere deltagere der er med, desto klarere regler må man have" (Nielsen 1997, s.111). På et sam-

tiders kulturer, langt færre vilde og voldsomme konfrontationer, hvilket har medført at omgangen mellem mennesker er blevet mere fredelig.

Men det er nødvendigt at forholde sig kritisk i forhold til civilisationsprocessens indvirkning på kontrollen af kroppen, og de unges stigende selvkontrol. For en civilisationsproces er ikke ubetinget et gode, den kan indeholde faldgruber. I dag frarøver den senmoderne civilisationsproces de unge kropslige erfaringer, hvori der ligger nogle kvaliteter og muligheder for at skabe sig selv. Tegningerne og interviewene viser at kampsport opbløder nogle af civilisationsprocessens tendenser - eller erobrer nogle muligheder tilbage.

"Det er en udfordring at mærke de andres sved og lugt, jeg har ikke så tæt kontakt med andre udover eventuelle partnere. Man mærker de andre på en lidt mere nær måde, det er udfordrende, også folk jeg ikke taler med til daglig" (N - 24år).

Dette udsagn er også interessante ud fra Norbert Elias teori fordi de viser, at unge i særlig grad anvender deres nærsanser i kampsport, lugtesansen og især følesansen. Disse sanser kan være med til at opbløde den kontrolstigning, der er indbygget i civilisationsprocessen. En af kvaliteterne i kampsport ligger derfor i, at kampsport kan danne modkultur til resten af de unges hverdag, som høj i grad er karakteriseret ved, at den er domineret af de unges fjernsanser, det vil sige synssansen og høresansen. Med de to sansers dominans er der risiko for en distance mellem de unge, som kan medføre en emotionel af-fortryllelse af

deres omverden. Den engagerede hverdagshandling, hvor der er fokus på her-og-nu situationen er i vores senmoderne kultur afløst af den planlagte og strukturerede handling. Problematikken med fjernsansernes dominans kommer særligt til udtryk ved de unges forbrug af tv, internet og mobiltelefon. Det uheldige ved denne stimulering er at den sker samtidig med, at alt det der kommer inde fra kroppen bliver mere og mere tabuiseret: stemmens ukontrollerede lyde, åndedrættet, sveden. Ved den civiliserede handling og dens fjernelse fra nærsanserne, sker der en "reduktion af den affektive påvirkning af vores tankemønstre" (Nielsen 1997, s.112), hvilket er en vigtig ressource for de unge når de skaber sig selv. Derfor oplever de en frigjorthed og en forløsning, når de pludselig får mulighed for at anvende deres sanser på en legitim måde i kampsport.

"Jeg lærte noget om de andre, jeg kommer til at lære dem bedre at kende, man har også noget sammen når man har kæmpet. Bare fordi man ser på kroppen mærker man jo ikke den andens krop overhovedet" (N - 24ÅR).

Selvom dette udsagn umiddelbart virker logisk, så signalerer det, at de unge mærker hinanden på en måde som betyder noget for dem. De oplever at det er dejligt at bruge og mærke sin egen og andres kroppe - og beskriver det som et "dejligt brud med hverdagens pænhed" (interview med _N - 24ÅR). En hverdag hvor deres krop er genstand for stor opmærksomhed. Men en opmærksomhed hvor nuanceringen af synet på kroppen

dejlig brug af kroppen

fundsmæssigt plan er vi alle afhængige af hinanden på kryds og tværs i en form for samfundsmæssigt kaos, og dertil hævder Elias at "det øgede samkvem stiller krav om regulering" (Nielsen 1997, s.111). På den måde mener Elias, at der forekommer en kontrol overfor kroppen, som ikke er lagt ned over os oppefra, men en kontrol der udkrystalliseres ud fra menneskelige relationer. Vi lægger bånd på os selv og har udviklet en stor sans for pinlighed og skam, men det er ikke udtryk for en bevidst eller en ond strategi, men en civilisationsproces. Det betyder ikke, at denne artikel argumenterer for, at vi bør vende tilbage til en før-moderne og moderne kulturs brutalitet og råhed. Heldigvis indeholder vore senmoderne kultur i forhold til tidligere

BRUD MED HVERDAGENS PÆNHED, NYTÆNKNING, KREATIVITET EN ANDEN MÅDE AT VÆRE SAMMEN PÅ..

DET ER FEDT AT FÅ LOV TIL AT KÆMPE

AT VÆRKE EN ~~BEH~~ GEMT SIDE I SIG SELV !!

desværre ikke tilsvarende stor. I vores senmoderne kultur er dualismens vane-tænkning mellem krop og sjæl dybt forankret i os. Kroppen opfattes meget entydigt som enten lumsk og farlig eller smuk og god. Dette har medført en opfattelse af, at kroppen tilsyneladende må tæmmes af en viljestærk karakter, så kaos bliver erstattet af viljens orden. De unges kropdisciplinering og kontrol er derfor enorm i jagten på at komme til at se succesfulde og "moderigtige" ud (Duesund 2003, s.10; Rasmussen 1996, s.11). De unge forsøger at kontrollere deres indre som er oversvømmet af fri-sættelsens muligheder, ved at polere deres ydre fremtoning - og holde orden på overfladen. Dette er interessant i forhold til at kampsport er en aktivitet som fordrer, at man arbejder intuitivt og med en sanselig tilstedeværelse. I kampsport er det derfor svært for de unge at polere og fokusere på eget ydre samtidig med de kæmper. Dette gør at de unge i kampen kan bryde igennem til en "forløsning" og en "frigjorthed" ved at give slip på deres fokus på egen krop, og tilsidesætte hvordan omverdenen ser og vurderer deres krop. Der sker en frigørelse af den energi som de unge anvender på at opretholde deres kontrollerede fokus på kroppen. Det er ikke fordi de glemmer deres krop, men de overgiver sig til kroppen og ved nærsansernes brug nedbryder de på en måde deres egen distance til kroppen, så de kan mærke efter inden i sig selv - og skabe sig selv. Men ud over at de mærker og skaber sig selv, så mærker og skaber de også deres makker.

Makkeren er et "Du"

I kampsport indgår de unge i et møde, hvor de er tæt på hinanden og hvor de vil hinanden noget. Der er noget i kampsport, som bryder med sportens normale objektivisering af og omgang med modstanders krop. I kampsport mærker de unge, at deres modstander også er kroppen. Den tætte kropslige kontakt gør, at de i kampsport kommer til at værdsætte modstanders krop, fordi kroppen er en forudsætning for at få kampen til at fungere. I det ligger der også en respekt for modstanderen, som indebærer, at modstanderen bekræftes i sin egenart. De unge siger ligefrem, at "man styrker hinanden!" i legende kropskamp.

Den tysk-jødiske eksistensfilosof Martin Bubers teorier kan måske nuancere for-

ståelsen af mødet og dialogen i kampsport. Buber kategoriserer relationer i jeg-du-relationer og jeg-det-relationer. Jeg-du-relationer beskriver Buber som et møde, hvor to væsener åbner sig for hinanden, totalt og ureserveret. Jeg-du-relationer er karakteriseret ved nærvær, "det virkelige nærvær med dets fylde" (Jacobsen 1998, s.128). Jeg-du-relationer er videre noget, der indtræffer, det er umiddelbart. Man kan ikke planlægge og fremkommandere det. "Ethvert middel er hindring. Kun hvor ethvert middel er faldet bort, sker mødet ... Alt virkelig liv er møde" (Buber 1997, s.29). Jeg-det-relationen er den anden mulige måde at

den er bundet til et forhold - et forhold hvori de unge kan styrke hinanden (Eichberg 1996, s.117). Når de "styrker hinanden" sætter de sig udover den instrumentelle jeg-det-relation, de undgår en tingsliggørelse af den modstander som de i kampsport står overfor.

Interviewene og tegningerne viser mange steder at kampsport indeholder et jeg-du-forhold, som løfter individet ud af det materielle og det tekniske - og ind i en åbenhed. Men det er svært at beskrive med ord, hvordan de præcist styrker hinanden. Bubers hovedværk "Jeg og Du" fra 1923 viser det heller ikke så

SJOV ☺ → Man griner med hinanden
 KAMP → Man kæmper imod hinanden
 Udfordring fysisk & psykisk
 → Man overskrider grænser,
 man går tæt på hinanden,
 man styrker hinanden!
 Kontext beskrivelse kan der
 vist ikke gives...

forholde sig til verden på, som er uomgængelig og nødvendig i vores liv. I denne forholdemåde er det relationen til en genstand, et objekt eller et menneske som man betragter, håndterer og gør erfaringer med. I jeg-det-relationen kan der systematiseres, sammenlignes, anstilles årsagsbetragtninger m.v. Jeg-det-relationen hører især til over for tingsverdenen, men kan også karakterisere forholdet imellem unge der dyrker idræt. (Buber 1997; Jacobsen 1998, s.128). Et spændende perspektiv ved Buber er, at hans teori har fællestræk med fænomenologien, fordi den afviser den kropsteoretiske dualisme. Kroppen er hverken et målbart objekt, og den er heller ikke kun subjektiv, det vil sige udgangspunkt for subjektets erfaring og handling. Kroppen i kampsport er relationel, fordi

præcist. "Jeg og Du" kan virke en smule højstemt og religiøs, fordi der anvendes mange allegorier til at beskrive hvordan vi mennesker kan styrke hinanden i vore relationer. Buber anvender et sted i "Jeg og Du" en indisk legende om, hvordan guderne fik urkraften, som kan hjælpe os til at forstå relationen i kampsport. "Guderne og dæmonerne lå engang i kappestrid. ... Da sagde dæmonerne: "hvem skal vi vi vel bringe vore offergaver?" Alle gaverne lagde de i munden på sig selv. Men guderne lagde gaverne i munden på hinanden. Og da sluttede prajapati, urånden, sig til guderne" (Buber 1997, s.72). Den indiske legende beskriver det samme som interviewene og tegningerne viser, nemlig at hvis relationen er gensidig og åben så giver den en kraft - således at "man styrker hin-

anden". Selvom det handler om at besejre sin modstander i kampsport, så er relation ikke ensidig, dominerende eller besiddende. Interviewene og tegningerne viser generelt en åbenhed og vilje til at tage imod, såvel som til give. På den måde er der paralleller til den japanske kampfilosofi i judo, hvor der er to centrale begreber, som beskriver den ideelle relation mellem de kæmpede parter. Den angribende part i kampen betragtes som "Tori", hvilket betyder "den som giver". Den som bliver udsat for angrebet er "Uke", hvilket betyder "den som tager". Den person, der har tabt (tageren), skal takke sin vindende makker (giveren) for at have givet et angreb, som har vist et sted, hvor man kan forbedre sig (Bonde 1989, s.66). Kampsport kan derfor opfattes som en form for fortløbende og gensidig vejledningsproces, hvor man styrker hinanden. På den måde skaber de unge sig selv i kampsport i kraft af hjælpen fra deres makker. Dette svarer overens med Bubers forstilling om at jeg'et bliver til ved at møde et du (Buber 1997). Det lyder meget poetisk, men

måske skal der introduceres et begreb som er mere konkret og tidssvarende for den senmoderne kultur – hvad med ordet decentrering?

Decentrering

Bubers bud på hvordan unge gennem relationen (i kampsport) kan skabe sig selv i netop den senmoderne kultur, blæser lidt i vinden, måske fordi hans hovedværk "Jeg og Du" er fra 1923. Derfor er det i denne sammenhæng interessant at introducere socialpsykologen og kulturforskeren Thomas Ziehe, fordi det er hans synspunkt, at den senmoderne kulturs åbninger har afstedkommet nogle ændringer i vores relationer. Begrebet selvreference henviser til et reaktionsmønster affødt af den kulturelle modernisering, som har givet de unge mulighed for at forholde sig til sig selv, at finde sig selv - og at tolke omverdenen ud fra sig selv. Det kan på den ene side være en stor ressource, men denne mulighed for selvreference kan samtidigt også forhindre unge i at være nysgerrige over for andre menneskers

perspektiver på den sociale verden, og til at få øje på, at den sociale verden kan være forskellig fra deres indre verden. "Hvorfor er hele verden ikke ligesom mig?" er en attitude man ofte møder hos nogle unge. Ziehe mener, at der floterer en nykonservativ tendens og beskriver den som en "konventionel identitetsform der lukker øjnene og holder fast ved det gamle. Dvs. man fravælger mangfoldigheden og søger at undslippe ambivalenserne" (Rasmussen 1999, s.63). Tendensen medfører, at mange af de unges frie valg faktisk bliver ret ens, fordi mange unge er fokuseret på ligsindede og ligheder. Derudaf kan der også affødes en fjendtlighed over for alt anderledes, eller måske endda også de mennesker som er mindst gode til at ligne flertallet. Ziehe taler derfor om nødvendigheden for et produktivt element af afbalanceret anderledeshed, som han benævner "god anderledeshed," der kan dæmme op for de unges tidlige identitetslukning, dvs. unge der identificerer sig med en bestemt ide om hvordan de og andre skal være (Ziehe 2000, s.206).

Kampsport gør at de unge "kommer til at opleve folk, de kender godt, på en anden måde" (M - _ 19år). Kampsport er et følelsesfuldt møde og en form for god anderledeshed, der lærer de unge at respekter deres makkers egenart og anderledeshed. Der sker med Ziehes ord en decentrering, hvilket betyder at de unge bliver i stand til at lære at erkende forskelligheder. Ziehe opererer med flere niveauer af decentrering. Decentreringen på det subjektive niveau drejer sig om evnen til at erkende forskellen mellem sin egen indre verden og andres indre verdener. For at det kan lykkes skal der skabes reflektive situationer, hvor man kan mærke egne følelser. Kampsporten og den konstruktive senmoderne refleksivitet giver tilsammen en god mulighed for at forholde sig til sig selv og at kunne spejle en oplevelse i sit eget selv, og vurdere betydningen af denne i forhold til sin egen identitet. Ziehe opererer også med decentrering på et inter-subjektivt niveau, som drejer sig om at forståelsen af forskellen mellem de unges indre verden og den sociale verden. Dette potentiale findes også i kampsport, fordi de unge i interviewene og udtrykkene generelt giver udtryk for en civiliserethed, der er baseret på at "vi har noget til fælles, nemlig at vi respekterer hinanden som forskellige" (Ziehe 2000, s.204). Kampsport er derved med til at dæmme op for senmodernitetens indbyggede problemer og ubehageligheder. Fordi det i kampsport med al dens kropskontakt er afgørende at de unge "udvikler et 'samspil' med sin makker gør, at de unge lærer at indstille sig på en bestemt makker. Brydning og slåskamp formidler mange bevægelseserfaringer, hvor eleverne skal lære at indstille sig på en bestemt partner, at mærke hvor denne er..." (Rønholt 2001, s.115). Derved ligger der nogle kvaliteter i kampsport som udfordrer de unges evner til at forvalte den senmoderne kulturs stigende mulighed for selvreference - og de unges indsnævrede brug heraf (Ziehe 2000, s.197). Kampsport giver de unge en oplevelse af og klarhed over, at det ikke nok at kunne referere til sig selv, men at vi som mennesker med vores krop indgår i relationer. Relationer hvor de unges forvaltning og forståelse af deres følelser spiller en stor betydning, både for selve relationen skyld, men også for at de kan skabe sig selv i den senmoderne kultur.

Set oppefra

Kampsport indeholder en form for mange-dimensionel dynamik, som kan støtte de unge i skabe sig i en senmoderne kultur. De enkelte fragmenter som diskuteres her i artikler er viser tilbage til det samme overordnede spændingsfelt: Kulturel frisættelse _ At skabe sig selv

Legende kropskamp indeholder søgeprocesser, hvor de unge får erfaringer med hvornår frisættelsen er reel eller hvornår den kun er tilsyneladende. I søgeprocesserne får de mulighed for at hæve sig over deres egen og kulturens konsensus, hvorved de får god mulighed for at kunne skabe sig selv på en fri og autentisk måde.

Artiklens empiriske grundlag, interviewene og udtrykkene har vist, at den kulturelle frisættelse som siver ned igennem vores kultur, kun delvist har ramt de kropslige og sanselige lag. 60'ernes og 70'ernes opbrud og kropsoverrettede initiativer indeholdt en form for frigørelse fra disciplineringen af kroppen. Men meget peger på, at denne frigørelse er blevet overtaget af andre strømninger i den senmoderne kultur; især de kommercielle kræfter spiller ind på vores syn på og brug af kroppen. Kroppen er i dag nærmest tilstede som en vare eller et objekt i den senmoderne kultur, på trods af de unge på forskellig vis er bevidste om, at de bliver påvirket af mange forskellige interesser. Det betyder ikke, at den kritisk-empiriske pædagogik og dens bevidstgørelse i dag er irrelevant, men at den ikke længere er nok. De unge har lært om virkemidlerne i f.eks. medier, reklamer og politik. Men de ved sjældent, eller de har svært ved at forholde sig til, hvordan de også med deres krop er indlejret i frisættelsens paradoks, og at de bliver påvirket af modsatrettede kræfter i den senmoderne kultur. Man kan selvfølgelig forsøge at italesætte dette og diskutere det med dem, men der er også behov for en anden form for bevidstgørelse. Der er behov for oplevelser og søgeprocesser, der involverer krop, følelser og sanser. Der skal skabes erfaringer med frisættelsens paradokser på et praktisk plan, som rækker ud over det verbale og skriftlige.

Den store kvalitet i kampsport er, at den er en aktivitet, der rummer sådanne oplevelser og søgeprocesser.

Litteratur:

- Bonde, Hans (1989): Judo – den milde vej, Borgen.
- Buber, Martin (1997): Jeg og Du, Hans Reitzels Forlag
- Duesund, Liv (2003): Kroppen i verden, Linköpings universitet.
- Eichberg, Henning (1996): Kropssprog I: Elbæk, Niels mfl.:Krop, idræt og kultur, Mellemfolkeligt samvirke og DGI.
- Eichberg, Henning; Bøje, Claus. (1997): Idrætspsykologien mellem krop og kultur. DGI-Forskning.
- Jacobsen, Bo (1998): Eksistens psykologi, Hans Reitzels forlag
- Nagbøl. S., (1990): At bade regionalt, nationalt og overnationalt – Helgolands på Amager. I: Idræthistorisk årbog, årgang 1990, Odense universitets forlag.
- Nielsen, Niels Kayser (1997): Civilisations-teori – Norbert Elias I: Krop og Kultur-analyser, Odense Universitetsforlag
- Rasmussen, Kim (2000): Om at have sans for det nye - med Thomas Ziehe som anledning og inspiration. I: Nejst Jensen, C. Om voksenundervisning. Billesø og Baltzer.
- Rasmussen, Torben Hangaard (1992): Orden og kaos, Semi-forlaget.
- Rasmussen, Torben Hangaard (1996): "Kroppens filosof – Maurice Merleau-Ponty", Semi-forlaget.
- Rønholt, Helle og Stelter, Reinhard (2002): Idræt – følelsernes rum. I: Kvan nr. 62 årg. 22. Marts 2002, Kampen, legen og dansen, Århus Dag og Aftenseminarium.
- Sabetti, Stéphane; Antonia Lüdke (1992): Struggle for life, Institute for Life Energy.
- Winther, Helle (2003): At bevæge sig er at leve. I: Forrykt pædagogik – hvor er meningen?, Institut for solskin.
- Winther, Helle (2002): At danse sig selv. I: Lüders, Kurt (red): Idrætspædagogisk årbog 2002, Klim.
- Ziehe, T. (2000): God anderledeshed. I: Knudsen, A & Nejst Jensen, C. Ungdomsliv og læreprocesser. Billesø & Balzer.